

בין הלכה, מדינה, מיסטיקה וקבלה

מי יגול עפר מעיניך רבי שמעון בר יוחאי!

לפני קביעת לוח מחושב לדורות ע"י הלל נשיאה¹ ואילך, וכנהוג בימינו, היה לוח השנה מסור בידי בית דין ונקבע ע"ס עדויות וחישובים אד-הוק. ועל זה נאמר במקומות רבים: "אתם – אפילו שוגגים, אתם אפילו מוטעים, אתם אפילו מזידים".² הכח היה בידי בית הדין, לכוון גם עפ"י צורך העניין והשעה.³ ראה דברינו [עיבור השנה](#) בפרשת פקודי. אחד מכללי הלוח החשובים, הן בקביעה של בית הדין והן בקביעה עפ"י חישוב אסטרונומי, הוא שלעולם לא יחול יום הכיפורים בסמוך לשבת – לא ביום שישי ולא ביום ראשון (גמרא סוכה נד ע"ב).

מה נותר לנו היום כאשר הכל נעשה עפ"י חישוב ידוע וקבוע מראש? מה נותר לבית הדין של ימינו לדחות או לשנות מכח החלטותיו הוא? התשובה: יום העצמאות ויום הזיכרון. ממשלת ישראל הריבונית (החילונית יש לומר), דוחה את חגה העיקרי כך שלא יגרום חו"ח לחילול שבת, כגון שטקס יום הזכרון יתחיל במוצאי שבת או שיום העצמאות יחול ביום שישי. כך אירע למשל השנה⁴ וכל מי שאמר הלל בברכה, אמרה בו' באייר ולא ב-ה' באייר ובלבד שימי הזכרון והעצמאות לא יגרמו לחילול שבת. וכבר חישב מי שחישב שרק במיעוט שנים חל יום העצמאות בתאריך המקורי שלו – ה' באייר.

אבל ל"ג בעומר חל השנה במוצאי שבת ולא חשבו כל פוקדי קבר רשב"י במירון (שמעתי שיש שיושבים שם כבר ממוצאי חג הפסח), כולל מדליקי המשואה הראשית, שאולי רצוי לדחות את הטקס לל"ד בעומר ומאומה לא יקרה. הייתה אמנם קריאה של הרבנות ומשרד החינוך להזזה כזו, אך המחמירים והמקפידים בכבודו של רשב"י, לא שמעו על 'גזירה כזו'. ומי יודע כמה חילול שבת נגרם בשל המונים שיצאו למירון מבעוד יום ובעיקר כוחות השיטור, מד"א, מכבאי אש ועוד, שפשיטא שלא התחילו במשמרתם בשעה שמונה ורבע בערב ונערכו במעוד מועד. את יום הכיפורים ואת יום העצמאות ניתן לדחות, אבל לא את ל"ג בעומר! איך אפשר להדליק מדורה בל"ד בעומר? איך אפשר לדחות ניצוצות שלמטה שמעלים ניצוצות שלמעלה מהוד שבהוד ליסוד שבהוד?

ניצחה הקבלה והמיסטיקה את ההלכה. אבל יסוד המלכות, דינא דמלכותא, גבר והמדינה כן מכבדת את השבת ואת ההלכה ומוכנה להזיז את מועדה.

מי יגול עפר מעיניך רבי שמעון בר יוחאי!

ונזכרנו בדברים שכתבנו לפני מספר שנים בתגובה למודעות בבני ברק ובירושלים של חברות הסעות למירון שמקפידות לציין שאין הם עוברים בטבריה רחמנא ליצול, משום קברים שבה, אלא עוקפות את העיר. ואלה הדברים, בקצרה:

בראשית רבה עט ו

ר' שמעון בן יוחאי היה טמון במערה שלוש עשרה שנה ... יצתה בת קול ואמרה: צאו ממערתכם! יצאו ... באו ונתרפאו באותו מרחץ של בית מקר. אמר לו בנו: אבא, כל אותה טובה עשתה לנו טבריה ואין אנו מטהרים

¹ המכונה גם הלל השני שהיה נשיא הסנהדרין בדור החמישי לאמוראי ארץ ישראל (הדור המקביל לאב"י ורבא בבבל) ומיוחס לו תיקון הלוח העברי המחושב הנהוג עד ימינו. ראה הערך [הלל נשיאה](#) בויקיפדיה.

² ראש השנה כה ע"א, ספרא אמור פרשה ט ועוד. העימות בין ר' יהושע ורבן גמליאל: "גוזרני עליך שתבא אצלי במקלך ובמעוטיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבונך".

³ ראה המשל היפה בירושלמי ראש השנה פרק א הלכה ג וכן פסיקתא דרב כהנא פסקה ה החודש על משל המלך שמסר לבנו את האורלוגין (השעון).

⁴ תשע"ז וכן היה בשנת תשע"ד, בה כתבנו דף זה לראשונה, וכן הוא בכל שנה בה פסח חל בשבת או בימים ראשון ושלישי, ושביעי של פסח, שהוא גם היום בשבוע בו חל יום העצמאות לפי כללי א"ת ב"ש, חל בימים שישי, שבת או שני. במילים פשוטות יותר, לפי הכלל לא בד"ו חג, פסח יכול לחול רק בימים: ראשון (מוצאי שבת), שלישי, חמישי ושבת. רק בשנים בהם פסח חל ביום חמישי, יחול יום העצמאות בה' באייר – התאריך המקורי. בכל שאר השנים, שהם הרוב, יזוז יום העצמאות ואיתו יום הזכרון, קדימה או אחורה.

אותה מן המתים? אמר: צריכים אנו לעשות טובה כדרך שהיו אבותינו עושים שהיו עושים איטלוסין ומוכרין בזול. אמר: צריכין אנו לטהר את טבריה. מה עשה? נטל טורמוסים וזרק קצוצותיה והמת עולה והם נושאים ומוציאים עד שטיהר אותה מן המתים. בלילה עמד עם הארץ אחד ... נטל מת והטמינו. בבוקר אמר: אין אתם אומרים שטיהר בן יוחאי את טבריה? בואו וראו מת. בא (רשב"י) ועמד לו על גביו. אמר: גוזר אני על זה שעומד שירבץ ועל זה שרובץ שיקום. והיה כן.

ובמקבילה בגמרא שבת לג ע"ב: אמר (ר' שמעון בר יוחאי): הואיל והתרחש לי נס אלך ואתקן דבר, שכתוב: "ויבא יעקב שלם...ויחן את פני העיר" ... אמר: יש כאן דבר שצריך תיקון? - אמרו לו: יש כאן מקום של ספק טומאה והכהנים מצטערים להקיפו. אמר: היש אדם היודע שהייתה מוחזקת כאן טהרה? אמר לו ההוא סבא: כאן קיצץ בן זכאי תורמסי תרומה. עשה אף הוא כך. כל מקום שהיה קשה - טיהרו, וכל מקום שהיה רפה - ציינו. אמר ההוא סבא: טיהר בן יוחאי בית הקברות! - אמר לו: אילמלי (לא) היית עמנו, ואפילו היית עמנו ולא נמנית עמנו - יפה אתה אומר. עכשיו שהיית עמנו ונמנית עמנו, יאמרו: זונות מפרכסות זו את זו, תלמיד חכמים לא כל שכן? נתן בו עיניו ומת".⁵

אבל בניך, רבי שמעון בר יוחאי, חזרו וטמאו את טבריה בדרך להילולא שלך.

מי יגול עפר מעיניך בר יוחאי!

ואמרתם כה לחי ולא כה למתים.

מחלקי המים

מים אחרונים: מקור הגמרא זבחים שהבאנו בהערה 2 הוא תוספתא מסכת עדויות פרק ג הלכה ג: "אמר ר' שמעון בן עזאי: מעשה שנמצאו עצמות בירושלם בדיר העצים ובקשו חכמים לטמא את ירושלם. אמר להן ר' יהושע: בושתי היא לנו וכלימה שנטמא את ביתנו. איה מיתי מבול? איה הרוגי נבוכדנצר? איה הרוגים שנהרגו במלחמה ועד עכשיו?". אותו ר' יהושע נמצא במשנה עדויות, פרק ח משנה ה, בנוסח אחר: "העיד רבי יהושע על עצמות שנמצאו בדיר העצים. אמרו חכמים: מלקט עצם עצם והכל טהור". משמע, גם אם נמצאו עצמות, יש פתרון מכובד ומכבד.

⁵ עוד על מציאת עצמות מתים וקברים בירושלים, ראה גמרא זבחים קיג ע"א: "פעם אחד מצאו עצמות בלשכת דיר העצים, ובקשו לגזור טומאה על ירושלים. עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: לא בושתי וכלימה היא לנו שנגזור טומאה על עיר אבותינו? איה מתי מבול? איה מתי נבוכדנצר?". ראה פירוש רבינו חננאל (מובא בשטיינזלץ): "כלומר, הראו לנו מתי מבול או הרוגי נבוכדנצר. וכיוון שאין איש יכול להראותם, אין מקום לטמאה". על משקל זה נוכל לומר: לא בושתי וכלימה היא שנגזור טומאה על עיר ואם בישראל ושאר מקומות שבאים לקיים בהם "עוד אבנך ונבנית"? איה כל מתי ארץ ישראל בכל הדורות, מהם רבים שלא זכו לבוא לקבר ישראל?